

8. Adresser og fullmakter fra 1814

1. Sammendrag med beskrivelse av dokumentene

1. 1. Da Riksforsamlingens 112 representanter trådte sammen på Eidsvoll den 10. april 1814, var det etter en valgprosess gjennomført på rekordtid. Over hele Norge ble allmuen innkalt til valgets første runde i kirkene. Her skulle de avlegge ed om å forsvare Norges selvstendighet, og velge valgmenn til amtsvalgene. I hvert amt møttes så valgmennene for å velge hvem av dem som skulle representere amtet på Eidsvoll, og byer og alle militære etater holdt egne valg. Fra alle disse valgene har vi bevart dokumenter som bevitner gjennomføringen. De kalles *Adresser og fullmakter* – adresse betyr her høytidelig henvendelse - og adressaten var prins og regent Christian Frederik. Prinsen hadde utbedt seg dokumentasjon på at valgene hadde gått riktig for seg, og adressene skulle overleveres personlig til ham på Eidsvoll.

Arkivverkets samling omfatter ca. 430 slike adresser. En særlig gruppe blant dem er adressene fra Nord-Norge. Her gjorde tidsnød og geografiske avstander at valg ble avviklet for sent til at man kunne delta på Eidsvoll, men adressene er like fullt bevart.

I større perspektiv utgjør valgene det formelle, juridiske grunnlag for at Riksforsamlingen kunne tre sammen som et folkevalgt organ. De var avgjørende for å gi folkerettslig legitimitet til selvstendighetsprosjektet. Adressene forteller hvordan oppgaven ble løst landet rundt. Noen av dokumentene er gjennomarbeidete praktskriv, andre er enkle brev.

2. Opplysninger om søker

2. 1. Søkers navn: Arkivverket

2. 2. Tilknytning til den nominerte dokumentarven: Arkivverket eier dokumentene.

2. 3. Ansvarlig for nominasjonsprosessen: avdelingsdirektør Øyvind Ødegaard, Riksarkivet. Nominasjonen er utformet av konsulent Bente Engelsen.

2. 4. Postadresse: Riksarkivet, Postboks 4013 Ullevål stadion, 0806 Oslo.

Telefon: 22 02 26 00, E-post: riksarkivet@arkivverket.no.

3. Identifikasjon og beskrivelse av dokumentene

3. 1. Fullstendig navn og identifikasjonsdetaljer (plassering)

Navn: Dokumentenes fulle navn er *Adresser og fullmakter fra 1814*, kort omtalt som ”adresser”.

Plassering og identifikasjonsdetaljer, adresser fra Sør-Norge (inkludert byvalg og militærvalg): Riksarkivet i Oslo.

Arkivreferanse: Riksarkivet. Statsrådssekretariatet, S-1001, serie Db, boks 7 og boks 8.

Boks 7 inneholder adresser og fullmakter fra byene i Sør-Norge, fra militæretatene og fra amtene som i dag tilvarer fylkene Akershus, Østfold, Hedmark, Oppland og Buskerud.

Boks 8 inneholder fullmakter fra resten av Sør-Norge til og med Nord-Trøndelag.

Plassering og identifikasjonsdetaljer, adressene fra Nord-Norge:

Adresser fra Nordland Amt: Statsarkivet i Trondheim. *Arkivreferanse:* Statsarkivet i Trondheim. Nordland amt, pakke Øz 2; Diverse 1812-1897.

Adresser fra Finmarkens Amt (dagens Troms og Finnmark): Statsarkivet i Tromsø.

Arkivreferanse: Statsarkivet i Tromsø. Fylkesmannen i Finnmark, arkivstykke 2905.

3. 2. Beskrivelse av dokumentene

Beskrivelse og beholdning:

Samlingen består av til sammen ca. 430 håndskrevne dokumenter. I overkant av 350 adresser er fra første valgrunde, i kirkene. 18 adresser er fra samlingene i hvert amt, og 28 adresser er fra byene. Endelig har vi om lag 30 adresser fra landets militære etater. Dokumentene hos Riksarkivet fyller til sammen to arkivbokser. Dokumentene hos de to statsarkivene fyller en slank mappe på hvert av stedene.

Adressene er skrevet på klutepapir av varierende typer tekstilfibre. Papiret er håndlaget, og av forskjellig format og tykkelse. Mange steder ses vannmerker, trolig fra norske papirmøller. Adressene er ført med jerngallusblekk og karbonblekk. Stedsopprinnelse er påført med blyant på samtlige adresser, og stammer etter stavemåten å dømme fra systematisering i løpet av 1800-tallet. Noen få har mindre blyantpåførsler fra håndtering i historiens løp.

Utformingen viser stor variasjon. De fleste er i foldet folioformat. Mange er ført med vakre håndskrifter og har sirlig oppsatt tekst, gjerne med forseggjorte overskrifter. En god del er prydet med segl. Enkelte er ført på spesielt store ark, med kalligrafi som gjør dem til praktskriv. Håndskriften er stort sett gotisk, noen er i latinsk skrift. En del adresser har hverdagslig preg.

Også i språkstil og innhold varierer adressene. Størstedelen er forfattet i den ærbødige formen prestekorps og amtmenn var skolert til å benytte overfor statsmakten under eneveldet, men bruken av hyllestformularer er forskjellig. Dét er også lengden. En del adresser er korte fullmakter, mens forfatterne i andre tilfelle beskriver valghandlingen, flere steder også den historiske situasjonen og menighetens opplevelse av høytid.

Tilgang, fysiske dokumenter:

Adressene fra *Sør-Norge* er samlet i Riksarkivet i Oslo. Adressene fra *Nordland amt* er samlet hos Statsarkivet i Trondheim, og adressene fra *Finmarkens amt* hos Statsarkivet i Tromsø, alle steder til utlån etter Arkivverkets retningslinjer.

Tilgang, digitaliserte dokumenter:

Samtlige adresser og fullmakter er digitalisert. Adresser og fullmakter fra *Sør-Norge* har følgende digitale tilgang:

Boks 7: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39775

Boks 8: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39776

Adresser og fullmakter fra Nordland amt: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/43302

Adresser og fullmakter fra Finmarkens amt: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/43303

Bibliografiske detaljer, registreringsdetaljer, opprinnelse:

Materialet fra *Sør-Norge* består av de adresser og fullmakter som ble overlevert prinsregent Christian Frederik på Eidsvoll. Disse ble da innlemmet i det såkalte Regentskapets arkiv, og er senere avlevert til Riksarkivet. Regentskapet var forløperen til det som senere fikk navnet Statsrådssekretariatet, og *Adresser og fullmakter* inngår nå i det som heter Statsrådssekretariatets arkiv.

Adressene fra Nordland og Finmarkens amter ble lenge ansett som tapt. Men i 1915 ble dokumentene fra Nordland funnet i Stiftsarkivet (nå Statsarkivet) i Trondheim, blant uordnede arkivsaker fra Nordlands amtsarkiv. Lister over mottak av dokumenter viser at avlevering av 1814-materiale fra Nordland amtskontor skjedde i 1882.

I 1915 ble også adressene fra Finmarken funnet, i Stiftamtmannens arkiv i Tromsø. Oppbevaringshistorikken for disse dokumentene er vanskelig å spore nøyaktig. Tromsø fikk statsarkivkontor først i 1952, og inntil da avleverte regionale, statlige myndigheter sine arkiver til Statsarkivet i Trondheim. I 1983 ble avleverte dokumenter tilbakeført, i det man planla etableringen av Statsarkivet i Tromsø. Adressene fra 1814 kan ha vært levert Trondheim i 1930/31 eller i 1940, og så tilbakeført i 1983, men de kan også ha vært oppbevart hos fylkesmannen i Tromsø inntil etableringen av Statsarkivet.

Tilstand / oppbevaring:

Riksarkivets papirkonservator har gått gjennom dokumentene. Hun konstaterer at adressene har noe overflatesmuss og fuktskader, og en god del mugg. Vi ser også foxing (små, brune flekker) og rustskader etter senere tids bruk av binders. Blekket er flere steder falmet, noen steder er det framskredet blekkorrosjon. Seglene er i mange tilfelle krakelerte og med løse deler. Adressene i stort format blir oppbevart i sammenbrettet tilstand, slik de også ble avlevert. Her er det slitasje i brettekantene, i noen tilfeller er papiret sprukket. Mange adresser er slitt i ytterkantene. I adresser med tynt papir ses gjennomslag av skrift/segl.

Bortsett fra militær- og byadressene, er dokumentene gruppert amtsvis, i papiromslag påført amtets navn. Militæradressene er samlet i omslag med militære enheters navn, og byenes adresser er gruppert stiftsvis, samlet i to omslag. Hos statsarkivene er adressene lagt i papiromslag/mappe. Materialet i Riksarkivet blir oppbevart i vanlige magasinrom med temperatur og fuktighet tilpasset papirmateriale. Oppbevaringsfasilitetene ved statsarkivene tilsvarer stort sett Riksarkivets.

Referanser:

Professor Ola Mestad, Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo, leder av Forskningsrådets komité for grunnlovsjubileet, tel. 22 85 50 50

Førsteamanuensis Odd-Arvid Storsveen, Historisk-filosofisk fakultet, Universitetet i Oslo, leder for 1814-prosjektet ved Institutt for arkeologi, konservering og historie, tel. 22 85 50 50

Direktør for Eidsvoll 1814, Erik Jondell, tel. 63 92 22 10

Visuell dokumentasjon:

De originale adressene er i sin helhet digitalisert, tilgjengelig via

<http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/1814/Fullmakter-og-adresser>.

For utvalgte eksempler som viser variasjonen i dokumentene, se for eksempel:

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39775/212/ Ås

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39776/315/ Eivindvik (Gulen)

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39775/9/?size=medium&mode=0 Christiania, Vår Frelses Menighet

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39776/38/?size=medium&mode=0 Bamble

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/39776/481/?size=medium&mode=0 Ytterøy

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/43303/2/?size=medium&mode=0 Finmarkens Amt

http://arkivverket.no/URN:db_read/db/43303/44/?size=medium&mode=0 Tranøe

Bibliografi:

Adresser og fullmakter fra Sør-Norge ble transkribert og trykket i 1814, som tillegg til *Rigsforsamlings-Tidende*, under tittelen *Fuldmagter og Adresser, overantvordede Norges Regent, Hans Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik, fra det Norske Folks Deputerede ved Rigsforsamlingen i Eidsvold, den 10. april 1814. Første – Tredje Hæfte*: Christiania 1814. Heftene var i stort format, og finnes i dag sammenbundet i svært få eksemplarer. I digitalisert form er denne utgaven tilgjengelig på Nasjonalbiblioteket, <http://urn.nb.no/URN:NBN:no->

[nb_digibok_2009062613002](#)

I 1914 ble adressene gjenoptrykket i *Riksforsamlingens forhandlinger, 2. del: Kristiania 1914*, utgitt av Arnet Olafsen og Kr. Birch-Reichenwald. Adresser s. 1-463, innledning og innholdsfortegnelse s. I-XI. Digitalt tilgjengelig via

<http://www.nb.no/utlevering/contentview.jsf?urn=URN:NBN:no->

[nb_digibok_2006120500028](#). Adresser og fullmakter fra Nord-Norge ble transkribert og trykket i *Riksforsamlingens forhandlinger, Tillægsdel: Kristiania 1918*, utgitt av Tycho Jæger. Adresser s. 1-49, forord og innholdsfortegnelse s. III-VI. Digitalisert:

<http://www.nb.no/utlevering/contentview.jsf?urn=URN:NBN:no->

[nb_digibok_2006120401099](#) .

Adressene er omtalt og analysert av Tycho Jæger i den todelte artikkelen ”Valgene til Riksforsamlingen”, *Historisk Tidsskrift 1916, 5. rekke, 3. bind*. Første del (s. 365-389) omhandler forberedelsene til valg og valgene i landdistriktene, andre del (s. 472-494) omhandler valgene i byene og i det militære. Adressene er også analysert av Arne Bergsgård i artikkelen ”Valadressene til Christian Frederik”, *Historisk Tidsskrift 1943-46, 33. bind*, s. 1-41, og av Yngvar Nielsen i artikkelen ”Christian Frederik og valgene til Eidsvoldsforsamlingen”, *Videnskapsselskabets Forhandlinger for 1915. No. 1: Kristiania 1915*, Jacob Dybwad, s. 3-27. Videre er adressene omtalt av Knut Mykland i *Norges historie, bind 9, Kampen om Norge 1784-1814: Oslo 1978*, s. 356-360.

Adressene fra Nordland amt er drøftet av Hanne Flørenes Vandraas i masteroppgaven *Enige og tro til Dovre faller? En historisk undersøkelse av de politiske hendelsene i Nordland i 1814-15*. Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo 2008.

4. Begrunnelse for innskrivelse av dokumentene i Norges dokumentarv

4. 1. Autentisitet:

Dokumentene kan med sikkerhet fastslås som autentiske. Tilblivelseshistorien kan utledes først gjennom instruksene fra Christian Frederik før valgene. Dernest er gudstjenestene som rammet inn valgene i de lokale kirkene, registrert i kirkebøkene. Dokumentene fra Sør-Norge ble presentert på Eidsvoll 10. april og trykket i 1814. Originalene har siden vært i ubrutt forvaring, først i Regentskapets arkiv, så i Riksarkivet etter overlevering hit. Materialet fra Nordland og Finmarken har vært oppbevart i lokale arkiver, som i tidens løp er blitt overført til de regionale statsarkivene.

4. 2. Dokumentenes betydning for Norge:

1) Adressene dokumenterer våre første, nasjonale valg. Med sin store variasjon i utseende, språklig stil og innhold viser de oss hvordan norske lokalsamfunn i 1814 løste valgoppgaven ut fra ulike forutsetninger og på forskjellig vis.

2) Adressenes ulike utforminger lar oss komme lokalsamfunnene i Norge i 1814 nær. Forfatterne var sogneprester, amtmenn, generalmajorer og kapteinløytnanter. Gjennom mer og mindre utsøkte håndskrifter på papirkvaliteter av vekslende kvalitet, med større og mindre forståelse av valgets innhold og med vekslende etterfølgelse av prinsens instruks, trer de lokale aktørene i valget fram. Nødtørftig utseende vitner noen steder om fattige forhold i prestegjeldet. Det vi ser, er storpolitikkenes plutselige nedslag i bygder, byer og militærforlegninger.

3) Allerede da de ble skrevet, har mange oppfattet adressene som en nasjonal arv å bevare for ettertiden. Slik heter det fra menigheten i Trondenes, Finmarkens amt: ”Vi nedlægge Vor aflagde Hjertes Ed for Gud til Rigets Selvstændighed i Deres trofaste Haand; Gjem den

naadigste Konge! Og denne Vor Adresse til Dem! For Vor Efterslægt, til varigt Minde...”.
(http://arkivverket.no/URN:db_read/db/43303/50/)

4) I og med at adressene er digitalisert, vil et tap av dem være mindre alvorlig enn før digitalisering. Men digitalisering bevarer ikke selve objektet, kun informasjonsinnholdet. Originalene er uerstattelige. Her får vi håndfølelsen av papirkvaliteter og penneføring, her kan vi imponeres over størrelsen på noen av dem, og ta den kunstferdige og forseggjorte utformingen i direkte skue. Samtidig trer de enkle adressene fram i relieff. Mange hender har håndtert *Adresser og fullmakter*, fra mer og mindre skriveføre menighetslemmer i avsidesliggende distrikter i 1814, via prester og amtmenn helt fram til overrekkelsen på Eidsvoll til Christian Frederik personlig. Adressene fra Nord-Norge byr på sin egen fortelling. De originale dokumentene gjør hele denne historien levende.

4.3. Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi

Kriterium 1 - Tid:

1) De nominerte adressene er knyttet til en tidsbestemt sosial og kulturell kontekst som er både internasjonal, nasjonal og lokal. Kielfreden satte punktum for Napoleonskrigene den 14. januar, og den innebar at Norge ble gitt som krigspant til kongen av Sverige uten folkets samtykke. Den storpolitiske beslutningen var dramatisk og ydmykende for Norge, og landets skjebne var uviss. I denne situasjonen ble en nasjonal selvstendighetsprosess innledet. Den medførte at landets lokalbefolkning, oppdratt til umælende underdanighet under eneveldet, brått ble kalt inn for å avlegge stemme i landsomfattende valg til grunnlovgivende forsamling. Ved å dokumentere valgene gjenspeiler adressene dermed både hvilke muligheter den internasjonale konteksten åpnet for i Norge, og hvordan man her grep mulighetene.

2) Innholdet i adressene viser flere aspekter av tidsånden i Norge på begynnelsen av året 1814. Tiden de springer ut av, var en *krisetid*. Etter år med handelsblokade, uår og sult, hadde sosial uro brutt ut i flere byer. Kielfreden innebar at landets konge frasa seg retten til å styre riket, og et maktmessig tomrom var oppstått. Prinsens ledelse, utskrivningen av valg og den høytidelige innrammingen disse fikk med kirkebygningene som åsted, er etter mange adresser å dømme tatt imot som garanti for at landet ble tatt hånd om i trygge former. Tiden som innledes med valgene, er også en *oppbruddets tid*. Landet brøt opp fra århundrer under dansk styre, men ved årets begynnelse var man ennå fast forankret i fortiden. Adressenes underdanige form og hyllestønskninger til prinsen viser forfatterens ståsted som undersåtter av eneveldet. Samtidig uttrykker mange utilslørt glede og stolthet over å skulle bli en selvstendig nasjon.

3) Den landsdekkende samlingen av *Adresser og fullmakter* dokumenterer noe som aldri før hadde funnet sted, og som aldri er gjentatt. Tilblivelsen er også spesiell: adressene ble beordret skrevet av arveprinsen til det danske enevoldsriket, for å gi legitimitet til løsrivelsen fra det samme eneveldet. Dokumentene må kalles enestående i sitt slag.

Kriterium 2 - Sted:

Adressene har ikke tilknytning til ett spesielt geografisk sted, eller enkelte geografiske steder i Norge. Tvert imot har de *landsdekkende* rekkevidde. Dette øker deres nasjonale betydning. Ved at samme type dokument er utformet fra Mandal og Lister amter i sør og til Finmarkens amt i nord, kan vi sammenligne likheter og forskjeller i adressene i nasjonalt perspektiv, og distriktsvis og lokal informasjon trer da fram. Adressene fra Nord-Norge vitner dessuten om at geografi delte Norge i to i 1814. Lange avstander og sen postgang gjorde at valgene i Nordland og Finmarken ble holdt etter at Riksforsamlingen var trådt sammen. Landsdelen var

dermed ikke representert på Eidsvoll. Flere adresser fra Nord-Norge beklager avstanden, noen beskriver også lokale omstendigheter som preger livet i nord.

Kriterium 3 - mennesker:

Spesielle individers eller gruppers virke.

1) De fleste adressene er forfattet av prester, fra valgene i kirkene. Her vises vi til en tid der religion og politikk var to sider ved samme sak. Gjennom århundrer var kirkeinstitusjonen i Danmark-Norge bygget ut som maktutløper for kongen. I 1814 måtte de norske valgene gjennomføres på et minimum av tid, før svenskenes Carl Johan rakk å gjøre krav på sin krigspant. Hvordan kunne man få til noe slikt? Svaret var nettopp kirken. Som geistlighetens stedlige overhode gjorde Christian Frederik prestegjeldene til valgkretser, kirkene til valglokaler og prestene til valgets ledere, og en spesielt utskrevet gudstjeneste dannet opptakt til valgene. Adressenes religiøse språkform vitner om både geistlighetens politiske rolle og politikkenes religiøse forankring. Uten det velsmurte, kirkelige organisasjonsapparat ville ikke valgene til Eidsvoll latt seg gjøre på den korte tid man hadde til rådighet. Religionen og kirken fikk stor politisk betydning også i Grunnloven, og adressene står som et forbindelsesledd til den politisk-religiøse fortiden.

2) Adressene ble skrevet fordi Christian Frederik i utskrivningen av valg utba seg slike skriv. De er et eksempel på hvordan han utøvet sin ledelse i situasjonen. Valghandlingene skulle bevitnes av de tilstedeværende, som dokumentasjon på at Riksforsamlingen var en folkevalgt forsamling. Den raske organiseringen og gjennomføringen av valg vitner om handlekraft og engasjement i det norske prosjektet. Dokumentasjonen som bevitner valgene kaster dermed lys over hvordan personligheten til nettopp Christian Fredrik var avgjørende for at selvstendighetsreisningen i Norge ble en realitet.

Kriterium 4 – emne og tema:

Temaet i *Adresser og fullmakter* er befolkningens deltakelse i Norges første nasjonale valg. Valgbegivenheten var kvalitativt forskjellig fra alt som hadde foregått under eneveldet. Samtidig ble den organisert i forlengelsen av det samme eneveldets maktstruktur, der kongen - her prinsregent Christian Frederik – befaler, og folket adlyder. 1814-valgene utgjør dermed et eget og enestående trinn i utviklingen av det demokratiske Norge.

Kriterium 5 – form og stil:

De om lag 350 adressene som er forfattet av prester, utgjør en egenartet type dokumenter. Mange er fulle av religiøse påkallelser, likeledes er hyllesterklæringer til prinsen gjerne framført i religiøst språk. Dokumentene er eksempler på offisiell, religiøs språkbruk. Slik vitner de om en tradisjon som i Norge er gått over i historien.

Adressenes store variasjon i bruken av språklige bilder, hyllestformularer og religiøse assosiasjoner gir anledning til sammenlignende studier i prestelig stil og talekunst i 1814, som utgjør et forskningsfelt for seg selv.

Kriterium 6 – av kulturell, åndelig og religiøs verdi

De nominerte *Adresser og fullmakter* har ikke kulturell, åndelig eller religiøs verdi av betydning for identiteten og samhörigheten til grupper av mennesker i Norge i dag. Deres verdi ligger i den historiske betydningen de har.

4.4. Unikhet, integritet, trussel og bevaring

Adresser og fullmakter fra 1814 har som dokumenter ikke sin like i norsk historie. Både

gjennom dét de vitner om og gjennom sin egen form og stil er de *unike*.

Adressenes *integritet* som historiske dokumenter er intakt. De har ikke vært manipulert med siden de i sin tid ble formulert, bortsett fra enkelte blyantførsler fra systematisering eller trykking. Ser vi på integritet i betydningen komplett samling, mangler lite. Ved innsamlingen av adresser fra Nordland høsten 1814 ble det notert at man hadde adresser fra kun 18 av amtets 25 prestegjeld. Vi vet ikke om det ble holdt valg i de siste sju, eller om mangelen skyldtes at adressene var kommet bort. I tidsrommet fra trykking i 1918 og til digitalisering av dokumentene i 2011, ser én adresse ut til å være kommet bort, den fra Moskenes anneks under Flakstad hovedsogn. Når det gjelder samlingen adresser fra Sør-Norge, ser det ut for at én forside er kommet på avveie i tidens løp, den fra Domkirkens menighet i Bergen. Det er umulig å vite når eller hvordan dette har skjedd.

Den største *trussel* mot adressene i dag er for det første bruk, for det andre oppbevaring. I og med at adressene lånes ut til bruk på arkivenes lesesaler, sier det seg selv at de er utsatt for slitasje. Det er heller ikke mulig å gardere seg mot tap av enkeltsider, tross lesesalsvakter og klare regler. Trusselen som bruk utgjør, må veies opp mot betydningen det har at forskere og privatpersoner har mulighet for å studere et stykke nasjonal arv på nært hold. I forbindelse med at dokumentene nå er digitalisert, vurderer man strengere kriterier for at de kan benyttes på lesesal.

5. Juridiske forhold

5.1. Arkivverket eier dokumentene.

5.2. Arkivverket forvalter dokumentene. Kontaktinformasjon Oslo: Øyvind Ødegaard, tel. 22 02 26 12 eller Eli Fure, tel. 22 02 26 33. Kontaktinformasjon Trondheim: Maria Press, tel. 73 88 45 00. Kontaktinformasjon Tromsø: Solbjørg Ellingsen Fossheim, tel. 77 64 72 00.

5.3. Annen rettslig status:

a. Eierskap: Arkivverket er rettslig eier av dokumentene.

b. Tilgang: Slitasjen som nødvendigvis oppstår ved offentlig tilgang, og likeledes muligheten for tap underveis, er faktorer som gjør at Arkivverket vurderer begrenset offentlig tilgang til dokumentene etter at de nå er digitalisert.

c. Opphavsrett: Ingen har opphavsrett til dokumentene.

d. Administrativt ansvar: Arkivverket er juridisk ansvarlig for å ta vare på dokumentene. Pr. i dag blir ansvaret utført ved at dokumentene oppbevares i låste magasinrom med temperatur og luftfuktighet tilpasset papirmateriale. Ansvaret skjøttes også ved at dokumentene kun lånes ut gjennom låners utfylling av skriftlig formular, og ved at de bare kan studeres i Arkivverkets egne lesesaler med vakt, eller i forskerceller. Ansvaret ivaretas videre ved den nevnte vurderingen av strengere kriterier for utlån, og ved at man går igjennom den fysiske emballeringen med tanke på optimal oppbevaring.

e. Andre faktorer: Den lovmessige rett til å oppbevare dokumentene ligger alene hos Riksarkivet og statsarkivene i Trondheim og Tromsø.

6. Bevaringsplan

6.1. Dokumentene inngår i en samlet Plan for fysisk bevaring, Riksarkivet, som er under utarbeidelse. En tidligere versjon av planen har vært til behandling i Arkivverket, og det er enighet om at *forebyggende* konservering, som tilgodeser hele mengden av arkivene i depot, skal prioriteres fremfor *aktiv* konservering av enkelte dokumenter eller arkivstykker. Aktiv konservering kan utføres for dokumenter som blir nominert til den nasjonale dokumentarven, eller der særlige hensyn tilsier det. Riksarkivet har to fast ansatte konservatorer NKF-N og to

konserveringsmedarbeidere med bokbinderutdannelse og lang erfaring med konservering i Riksarkivbygningen, og i forbindelse med nominasjonen av *Adresser og fullmakter* anbefaler konservator nå noen enkle bevaringstiltak spesielt for disse, se punkt **9.1**. For Arkivverket som helhet vil digitalisering og påfølgende innstramming av utlånspraksis være en løsning for utsatte arkivsaker.

I og med at den samlede planen omfatter alt materiale i Arkivverket, inneholder den ingen spesiell beskrivelse av de nominerte dokumentene. Her vises til punktene ovenfor, **3.2.**, **4.2.**, **4.4.**

De nominerte dokumentene oppbevares pr. i dag i magasiner bygget for ivaretagelse av historisk papirmateriale. Luftfuktighet og temperatur er under kontinuerlig overvåking, og magasinene er kun tilgjengelige for Arkivverkets egne ansatte. Magasinene ligger i fjell. Risikoen for at katastrofer skal inntreffe og ramme dem, er vurdert som lav. Regler for publikums bruk av arkivet finnes på våre hjemmesider: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Bruk-av-arkiv/>. For ytterligere vurdering av risiko, se punkt **8. 1**.

7. Konsultasjon og samtykke

Arkivverket, som nominerer dokumentene, er både eier av forvalter av dokumentene.

DEL B: Tilleggsinformasjon

8. Vurdering av risiko

8.1. Beskrivelse av i hvor stor grad de nominerte dokumentene er truet.

Som det er redegjort for, finnes to typer trusler mot de nominerte dokumentene: *bruk* og *oppbevaring*. Utlån av dokumentene medfører slitasje. I historiens løp er ett fullt dokument og deler av et annet kommet bort. Dokumentene oppbevares i det som ser ut til å være originale papiromslag fra 1814, og disse er i mange tilfelle sprukket i brettekantene, eller svært slitt. Dette gjør adressene de rommer, mer sårbare ved håndtering. Boksene som omslagene oppbevares i, avgir etter flere års bruk en begrenset grad av syre, noe som utgjør en viss trussel i det lange, historiske løp.

9. Vurdering av bevaring

9.1. Vurdering av hvordan dokumentene blir bevart:

De ytre, miljømessige forhold i Arkivverket vurderes som gode, med klima- og temperaturstyring tilpasset oppbevaring av papirmateriale. I selve den fysiske emballeringen av dokumentene ligger et forbedringspotensial. I forbindelse med nomineringen ser Riksarkivet på hvordan fysisk oppbevaring for *Adresser og fullmakter* kan forbedres. Konservator anbefaler omemballering til bokser og omslag som er kjemisk stabile og tilfredsstillende ISO 9706.

10. Resultatet av nominasjonen

10.1. Hva ønsker din institusjon å oppnå ved å få dokumenter innkrevet i Norges Dokumentarv?

Gjennom å få *Adresser og fullmakter* innskrevet i *Norges dokumentarv* ønsker Arkivverket å skape oppmerksomhet om det enestående ved Norges første, nasjonale valg. Valgene utgjør en kulturell og sosial endringsfaktor i landets historie, og adressene fører oss rett inn i den dramatiske tiden da kursen ble lagt for Norges politiske framtid. Dette vil Arkivverket belyse gjennom utstillinger, både fysisk og nettutstillinger.

Innskriving i *Norges dokumentarv* vil medføre økt fokus på bevaring av originalene, og oppgradering av fysisk oppbevaring. Arkivverket vil også utarbeide høykvalitets kopier med tanke på fysiske presentasjoner. Innskrivingen vil være av stor betydning for Arkivverkets markering av grunnlovsjubileet i 2014.